

PENTRU UN NOU CATALOG AL MANUSCRISELOR BIBLIOTECII „BATTHYANEUM”

Ca toate colecțiile istorice, colecția de manuscrise a Bibliotecii Batthyaneum s-a constituit în secolul al XVIII-lea, din inițiativa și cu cheltuiala marelui episcop romano-catolic Batthyány Ignác (1781-1798)¹, fondatorul Institutului astronomic și al Bibliotecii Batthyaneum din Alba Iulia/ *Institutum Batthyanyani Albo-Carolinensis*, actuala Biblioteca Națională a României Filiala Batthyaneum (1962 -).

Colecția privată a episcopului număra 764 de manuscrise-codice², pe care fondatorul le-a achiziționat în ultimele două decenii ale secolului al XVIII-lea, între care se detașează, prin cantitatea și calitatea pieselor de excepție, manuscrisele medievale care provin de la biserica Sf. Iacob din Levoča (SK)³ și cele care au aparținut arhiepiscopului-cardinal al Vienei, Cristoforo Migazzi (Innsbruck, 23 nov. 1714 – Viena, 15 apr. 1803)⁴.

Colecția actuală înregistrează 1778 de manuscrise /numere de inventar/, păstrate în Tezaurul Bibliotecii sub cotele: R(ecens)⁵ I 1-161; R.II 1-153; R.III 1-188; R.VIII 65-69; R.IX 10-275; R.X 10-194, R.XI 11-490; R.XII 5-11.

O scurtă trecere în revistă a creșterii colecției și a felului cum a fost catalogată ea de-a lungul timpului va contribui la o mai bună cunoaștere a acestora și va constitui, după cum vom vedea în continuare, un argument în favoarea redactării unui nou catalog al manuscriselor Bibliotecii.

În cursul secolului al XIX-lea, fondul de manuscrise al Bibliotecii a crescut lent, prin donații mici totalizând 51 de manuscrise⁶. Se știe că, din anul 1912, o parte dintre manuscrise a fost transferată din Aula Magna în Tezaur⁷ și că, în jurul anului 1930, au fost transferate aici și celelalte manuscrise⁸. În lipsa

---

¹ Date despre fondator, bibliografia problemei și formarea bibliotecii personale a episcopului vezi la Dârja 2006, p. 69-100, 943-953.

² Dârja 1997, p. 356.

³ Selecká 1974, 213 p.; Sopko 1982, p. 143-400; Selecká 1997, 164 p. *vide et* <http://mek.oszk.hu/03200/03244/03244.htm>; pentru bibliografia problemei *vide et* Dârja 2000, p. 55-56, notele 2 și 3.

⁴ Despre reconstituirea fondului Migazzi și despre manuscrisele migazziene, *vide* Dârja 2007/1, p. 26-44; *vide et* Migazzi S. 1998; Dârja 1998; Migazzi S. 1999.

⁵ În viitorul catalog am renunțat la acest simbol, care a indus nu o dată cercetătorii în eroare, optând pentru sigla MS (= manuscriptum), care va desemna categoria de obiecte patrimoniale, urmată de cota actuală.

⁶ Dârja 2007/2, p. 504.

⁷ *Ibidem*, p. 505.

⁸ *Ibidem*, p. 507.

unui custode al colecției, acestea sunt așezate în raft pe criteriul formatului⁹. Numai astfel se explică faptul că volume ale aceleiași lucrări se regăsesc astăzi pe rafturi diferite¹⁰. Registrul-inventar actual al manuscriselor a fost redactat începând cu 12 mai 1968 de către bibliograful Nicolae Maniu. Acesta a înregistrat 1269 numere de inventar, între care se găsesc și manuscrisele din secolele XVIII-XX care provin din arhiva curentă a Bibliotecii, cum ar fi cataloage manuscrite ale colecțiilor Bibliotecii, manuscrite aparținând personalului angajat al instituției și manuscrite donate instituției în perioada de timp menționată. Încă din iunie-septembrie 1960, profesorul universitar clujean Jakó Zsigmond a identificat între manuscrisele Bibliotecii circa o sută de manuscrite necatalogate (*Dare de seamă ... 1960*)¹¹. În același an, cu prilejul inventarierii documentelor din arhiva istorică (Arhiva Capitlului Romano-Catolic), au fost depistate alte șaptezeci de manuscrite. În 5 iunie 1978, din ordinul conducerii secției de Colecții speciale din cadrul Bibliotecii Naționale a României din București, manuscrisele colligate ale colecției inițiale au primit numere de inventar noi. Între anii 1995-2000, cu prilejul inventarierii și înregistrării corespondenței episcopului romano-catolic Mailáth Gusztáv Károly, care fusese păstrată în pachete până la acea dată, au fost depistate manuscrite aparținând episcopului Marton Áron, profesorului Dekány Árpád și canonicului Imets Jákó. Cu prilejul diferitelor inventare dintre anii 2001-2007 au fost identificate alte 21 de manuscrite.

În ceea ce privește catalogarea colecției de-a lungul timpului, literatura de specialitate înregistrează câteva contribuții care reflectă mărimea și nivelul de cunoaștere al colecției la diferite date, dar și pregătirea mai mult sau mai puțin de specialitate a catalogatorilor.

Primul catalog manuscris al colecției a fost redactat în anul 1824 de Cseresnyés Andreas/ András/, *Canonicus Scholasticus et bibliothecae Batthyani-anae custos*, „intelectual de aleasă cultură formată în timpul călătoriilor în Italia și a studiilor universitare la Padova”¹². Este un catalog topografic din care aflăm că 764 de manuscrite se păstrau pe rafturile cu cotele Y₄-Z₄ și A₅-N₅ din Aula Magna și Cor. Descrierea este sumară și consemnează doar numele autorului, titlul manuscrisului, secolul și formatul. În cazul manuscriselor pe pergament,

⁹ *A Batthyaneum kesőbbi kéziratának jegyzéke (Elhelyezve a Mailáth-szóba emeleti helyiségében IX. X. XI.)*. Indexul manuscriselor batthyaniene aranjate în camera blindată Mailáth/ Tezaur/, la următoarele cote: IX.X.XI, MS. XI. 484. p. 2-48, grafie Lestyán cu completările ulterioare de Dr. Baráth Béla.

¹⁰ Despre evenimentele petrecute în intervalul 1940-1960 vezi Dârja 2007/2, p. 507-511.

¹¹ Dârja 2007/2, p. 511. (Din 1961, Biblioteca Batthyaneum devine filiala Bibliotecii Centrale de Stat din București, prin Ordinul M.I.C. nr. 1538/1. 01.1961.)

¹² Cseresnyés András, *Conscriptio Bibliothecae Instituti Batthyaniani facta anno 1824*. vol. 1-2, (MS, cota XI. 478 și 479); vol. 2, p. 432-4841 (abreviat Cs.). Date despre Cseresnyés Andreas/ András/ vezi la Dârja 1997, p. 349, nota 40.

există mențiunea *pergamena*¹³. Cseresnyés András a alcătuit și indexul alfabetic al manuscriselor¹⁴ colecției inițiale¹⁵.

Prima semnalare scrisă a colecției a făcut-o bibliotecarul și arhivistul Veszely Carolus/ Károly¹⁶, în 1861, la Cluj¹⁷, care publică și primul articol despre Institutul Batthyaneum. Veszely semnalează 282 de manuscrise semnificative pentru colecție, însoțite de note în limba maghiară. Descrierile lui Veszely sunt extrem de simple și au doar meritul popularizării colecției.

În 1871, canonicul Beké Antonius/ Antal¹⁸, *Canonicus Custos Bibliothecae Dioecesanae* (1865-1871) și *Canonicus et Instituti Batthyani Director* (1877-1886), publică un inventar al colecției de manuscrise¹⁹ pe care, conform prefeței, își propunea și el să o popularizeze *modestis his studiis*. Indexul canonicului Beké semnalează 658 de volume, indicând autorul, titlul, formatul, secolul și numărul filelor. Față de Veszely, Beké semnalează limba de radactare a operei și dacă volumul conține una sau mai multe lucrări. Un registru al persoanelor și lucrurilor memorabile sistematizează lucrarea. Bibliografia ulterioară îi reproșează nepriceperea și erorile de catalogare. Din punctul nostru de vedere, absența cotelor inițiale ale manuscriselor (cota Cseresnyés) pare a fi principalul neajuns al acestui index. Se pare că Beké este cel care a numerotat filele manuscriselor, iar catalogatorii ulteriori au preluat datele, nesusizând, uneori, greșelile de numerotare a filelor/paginilor.

Cea mai autorizată voce privind istoria Bibliotecii Batthyaneum și colecțiile sale medievale la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea este academicianul Varjú Elemér. Din însărcinarea Academiei Maghiare

¹³ Însemnări manuscrise în creion, adaosuri cu ocazia inventarului din anul 1952, în dreptul fiecărui titlu notată cota recentă de Tezaur a manuscrisului. O mână din secolul al XIX-lea completează la sfârșit alte 18 titluri, întrate în secolul al XVIII-lea.

¹⁴ *Index Manuscriptorum*, care este legat împreună cu *Index Juristarum*, MS XI 485, p. 180-195 recto.

¹⁵ Alte evidențe manuscrise ale colecției cu cote de tezaur: *Conscriptio librorum manuscriptorum codicum bibliothecae Batthyanianae iuxta signaturas recentiores*, MS. XI 487, 32 ff., MS I. 1-161; II. 1-153 și III. 1-188, *vide et Manuscripta iuxta catalogum confectum ab ordinatore Bibliothecae Cseresnyés*, MS. XI 489, p. 109v-137r; *A Batthyaneum kesőbbi kéziratának jegyzéke (Elhelyezve a Majláth-szóba emeleti helyiségében IX. X. XI.)* Indexul manuscriselor batthyaniene ulterioare (circa 1930) aranjate în camera blindată Mailáth cu cotele de tezaur (MS IX., X., XI), Ms. XI. 484, p. 2-48, *apud* Dârja 2007/2, p. 505, nota 80, și p. 507, nota 96.

¹⁶ Veszely, Carolus (n. 20 oct. 1820 – † 1896), *apud* Dârja 2007/2, p. 503, nota 57.

¹⁷ Veszelyi 1861, p. 100-126.

¹⁸ Beké Antal (n. Baróth, 19 ian. 1838 – 9 mai 1913), teolog cu studii la Viena; 1859: numit preot în 3 iunie 1860, profesor în gimnaziul episcopal din Alba Iulia; 1865-1866: profesor de istoria dreptului bisericesc și prefect al Seminarului Clerului Tânăr/ *Seminarium Cleri Junioris*; 1867: secretar episcopal, profesor de istoria dreptului canonic și bibliotecar diecezan; 1877-1886: director al Institutului lui Bathhyáni din Alba Iulia; autor al unei opere impresionante, *apud* Szentiványi 1958, p. 318-319.

¹⁹ Beké 1871.

de Științe, el a publicat, în 1899, primele descrieri de specialitate ale manuscriselor și tipăriturilor rare și prețioase din colecțiile Bibliotecii²⁰, care vor rămâne baza descrierilor ulterioare. Lucrarea descrie cronologic 288 de manuscrise, indicând cota inițială (Cseresnyiés), autorul/autorii, titlul/titlurile, secolul. Preliminariile lucrării prezintă date despre fondator, despre observatorul astronomic și biblioteca acestuia, sursă de inspirație pentru cei interesați de această problematică și astăzi. Prima parte a descrierii titlurilor este redactată în limba latină, iar notele sunt redactate în limba maghiară. Descrierea se încheie cu indicarea bibliografiei de specialitate. Un indice de limbi, de nume și al materiei sistematizează materialul. Manuscrisele de interes pentru cultura maghiară se bucură de o tratare mai amplă, procedeu care va fi preluat și de succesorul său, Szentiványi Robert.

Dr. Szentiványi Róbert²¹, bibliotecar și director al Institutului lui Batthyány din Alba Iulia între septembrie 1909 – septembrie 1925, a cunoscut colecția în această perioadă. Totuși, catalogul colecției a fost publicat abia în 1947, din inițiativa Universității din Szeged²², ajungând în 1958 la a patra ediție. Textul catalogului este dactilografiat, ceea ce ar presupune un tiraj limitat. Redactarea în limba latină i-a asigurat o largă accesibilitate, iar republicările succesive au determinat pătrunderea sa în colecțiile marilor biblioteci din lume.

Ediția din 1958 conține 709 numere de catalog, care descriu 1122 de unități bibliografice, păstrate în 927 de volume. Descrierea precizează, de fiecare dată, materialul-suport al manuscrisului, formatul, numărul de file, numărul de coloane, tipul de legătură, anul sau secolul în care a fost copiat manuscrisul, bibliografia de specialitate, cota veche și cea recentă /cota de tezaur/. Uneori sunt transcrise incipiturile și expliciturile manuscriselor și însemnările de proprietate. Față de Varjú, Szentiványi aduce un plus de precizie în datare. Cum catalogul se dorea un instrument de lucru la îndemâna cercetătorilor, autorul l-a însoțit de 17 indexuri²³ care sistematizează materia, facilitând căutarea. Biblioteca Națională a României a adoptat acest catalog al manuscriselor fără rezerve

²⁰ Varjú 1899 -.

²¹ Szentiványi Róbert (n. Budapesta, 11 dec. 1880 – m. Szeged, 16 sept. 1961), teolog, absolvent al Institutului Gregorian din Viena; 1905: hirotonisit preot; 1906: capelan (ajutor de preot) la Cluj; 1909: profesor de teologie la Institutul teologic din Alba Iulia; mai 1910: director al Bibliotecii Batthyaneum; 1920-1925: profesor de teologie la Budapesta; 1925-1934: capelan la Balatonbogláv; 1929-1934: preot în localitatea Pilisvörösvár; 1930: profesor de teologie la Szeged; 1941: profesor de teologie la Cluj; 1945: din nou profesor de teologie la Szeged; *apud* GIÉL (Arhiva Capitlului Romano-Catolic, păstrată la Episcopia Romano-Catolică), pachetul 15.

²² Szentiványi Robertus, *Catalogus concinnus librorum manuscriptorum Bibliothecae Battyányae*, 1947 (ed. I); 1949 (ed. a II-a); 1957 (ed. a III-a) și 1958 (ed. a IV-a).

²³ Amintim următoarele indexuri: manuscrise anluminare, manuscrise cu note muzicale, index cronologic, al materiei, al limbilor de redactare a operelor, al incipiturilor, al operelor, autorilor, al traducătorilor, al copiștilor, al originii manuscriselor, al apartenenței autorilor la diferite ordine religioase, index geografic.

pentru că, în ultimii 50 de ani, nu a existat un custode al colecției.

În 1956, publicația de popularizare a fondurilor Bibliotecii, redactată de Nicolae Maniu în anul 1957²⁴, descria succint 28 de manuscrise reprezentative ale colecției.

În vara anului 1970, studenta slovacă Eva Selecká a investigat fondul Bibliotecii Batthyaneum în căutarea exemplarelor care au aparținut bibliotecii medievale din Levoča. Cercetarea s-a finalizat printr-un catalog/ teză de licență/ publicat în 1973²⁵. Catalogul este redactat în limbile latină și slovacă, într-o manieră sintetică, sistematizând bibliografia slovacă și maghiară, în special lucrările lui Varjú, Szentiványi și Kulcsár despre acest fond. Catalogul va fi republicat în formă restructurată în 1997²⁶.

Pe urmele manuscriselor slovace păstrate în biblioteci din afara Slovaciei de astăzi (nordul Ungariei de altădată), profesorul universitar slovac dr. Julius Sopkó de la Academia de Științe Vied din Bratislava a studiat manuscrisele slovace de la Batthyaneum începând cu anul 1972. Rezultatul acestei cercetări s-a concretizat într-un excelent catalog, care a fost publicat în anul 1982. Autorul descrie, după criteriile codicologice moderne, 115 manuscrise slovace păstrate în colecția Bibliotecii albaiuliene. Catalogul este redactat în limbile latină și slovacă. Deși traducerea numelor autorilor și a operelor și redactarea notelor în limba slovacă îi reduc parțial accesibilitatea, catalogul se bucură de o excelentă reputație internațională, datorită înaltului profesionalism cu care este realizat. Catalogul aduce un plus de exactitate în privința localizării și datării manuscriselor, uniformizează descrierea manuscriselor medievale și dovedește existența unor fragmente codicologice necatalogate anterior. Lucrarea rezolvă problemele de bază ale manuscriselor descrise, constituindu-se ca o veritabilă contribuție în domeniul codicologiei și al cunoașterii colecției albaiuliene.

După anul 1960, unele manuscrise albaiuliene s-au bucurat de o cercetare adecvată, din partea, în special, a unor specialiști străini, a căror contribuție va fi consemnată de viitorul catalog.

În anul 1997, odată cu identificarea manuscriselor din fondul Migazzi pe baza catalogului manuscris al bibliotecii acestuia, am stabilit concordanța dintre catalogul Szentiványi și cotele actuale ale manuscriselor. Cu acest prilej, am sesizat imperfecțiuni ale catalogului Szentiványi, pentru care nu exista nici o semnalare. Menționăm câteva situații:

- catalogări duble precum: Ambrosius Resch, *Ein klein Gründlich Denklichlein seit 1524-1562* (Szentiványi 281 și 656); *Biblia S. Novi Testamenti*, s. XV (Szentiványi 83 și 702); Haymo Antissiodorensis: *Commentarium in S.*

²⁴ *Biblioteca* 1957, p. 13-22.

²⁵ Selecká descrie 321 lucrări care au aparținut odinioară acestei biblioteci, între care 287 (114 manuscrise) sunt păstrate astăzi la Alba Iulia; *apud* Dârja 1997, p. 261 și nota 10.

²⁶ *Vezi supra*, nota 3.

Pauli epistolas (Szentiványi 75 și 298, cu erori de descriere);

- cote recente greșite, începând cu cota R.III 134, care este astăzi R.III 135 (Szentiványi 440), și așa mai departe până la R.III 157, care devine R.III 160 (Szentiványi 461);

- cote recente inexistente pentru manuscrisele transferate în Tezaur²⁷ în jurul anului 1930 (Szentiványi, numerele 490-709);

- titluri inexact formulate sau incomplete: *Graduale Latino-Bohemicum* (Szentiványi 7) pentru *Graduale et Antiphonale* (Bohemice) et *Hymni* (Latine); *Practica juris civilis* (Szentiványi 9) pentru Johannes Petrus de Ferrariis, *Practica juris civilis*, etc.

- erori de paginație/foțiație (*passim*);

- manuscrise inexistente în colecția actuală. Deși catalogul Szentiványi a ajuns în 1958 la a IV-a ediție, nimeni nu a verificat existența sau non-existența volumelor descrise de acesta.

Un registru manuscris din colecția Bibliotecii consemnează situația publicațiilor consultate după anul 1881 și a împrumuturilor la domiciliu. El este redactat de bibliotecarul Kóródi Péter, fiind incomplet pentru anumiți ani, și este continuat de bibliotecarii Szentiványi și de Lestyán²⁸. În anul 1922 este consemnată lipsa manuscriselor *Tabularium Nationis Saxonicae*, sec. XVIII (Szentiványi 639), Benedictus Foró, *Sententiae sive materiae ex sacris Evangeliiis et aliis scriptoribus collectae*, a. 1650 (Szentiványi 641), *Diarium scholasticum PP. Soc. Jesu Cassoviensis*, sec. XVIII (Szentiványi 665), iar în 1925, a manuscrisului miscellaneu *Opera Theologica*, sec. XV (Szentiványi 309)²⁹.

Inventarul general din 21 aprilie 1953³⁰ semnalează și alte lipsuri, precum: *Compendium Statutorum Synodaliu Dioecesis Wratislaviensis*, sec. XVIII (Szentiványi 134), *Das Leben und Leiden Jesu Christi*, a. 1505, anluminat (Szentiványi 522), Emericus Daniel, *Miscellanea itineris Italici*, sec. XVIII (Szentiványi 582); *Psalmi aliquot cum notis musicis*, sec. XVIII (Szentiványi 661); Rufinus de Cibino, *Rationes decimarum*, sec. XVIII (Szentiványi 679). Ele nu există nici în colecția actuală.

De asemenea, alte două manuscrise lipsesc din colecția actuală: Beke Antonius: *Tianai Apollonius és Atheni Philostratus jelemzése*, sec. XIX (Szentiványi 708) și Beke Antonius, *Az erdélyi püspökség, káptalan és székesegyház története* (Szentiványi 709).

În 1997 au fost identificați cercetătorii care au studiat manuscrisele

²⁷ Dârja 2007/2, p. 507 și nota 96.

²⁸ A Batthyány Könyvtárból kikölcsönzött-könyvek jegyzéke I es II. 1871-1921, Ms. XI. 392 și XI. 393, apud Dârja 2007/2, p. 501, nota 36.

²⁹ MS XI 392, f. 31r, nr. 22/1925, împrumutat în 25-29 august Dr. Stanislaus Zacharowski.

³⁰ *Procesul-verbal nr 25/21.04. 1953* consemnează, pe 28 de file, cărțile lipsă la verificarea din 1951, apud Dârja 2007/2, p. 510, nota 127.

albaiulieni după anul 1960 și au fost contactați în scris pentru obținerea de copii după studiile sau articolele publicate³¹.

Rațiunile enumerate mai sus justificau necesitatea realizării unui nou catalog al manuscriselor care să consemneze situația actuală a colecției și bibliografia din ultimii cincizeci de ani.

Desigur, un nou catalog al colecției de manuscrise medievale implica alegerea modelului de urmat, ca formă de redactare și ca așezare în pagină. Primul model pe care l-am avut în vedere a fost cel al lui Julius Sopko. În anul 2004 am început să fișez manuscrisele medievale ale colecției³² după modelul catalogului redactat de Julius Sopko. Pentru manuscrisele liturgice, am utilizat lucrarea lui D. Polycarpus Radó din 1973³³ și teza de doctorat a lui György Merczel³⁴. Am refișat inițial manuscrisele slovace și astfel m-am inițiat în descrierea codicologică modernă și am putut verifica descrierile realizate de Julius Sopko. Am aplicat noile cunoștințe la descrierea celorlalte manuscrise ale colecției. Inițial, am proiectat realizarea unui catalog al manuscriselor din Fondul Migazzi, însă identificarea manuscriselor migazziene a presupus cercetarea întregului fond de manuscrise până în secolul al XVIII-lea și, în plus, găsirea unor indicii suplimentare de identificare a manuscriselor care aparțin acestui fond, cum ar fi analogii de posesori, legături etc.

La sfârșitul anului 2006, dr. Adrian Papahagi a venit cu propunerea colaborării la realizarea unui nou catalog al manuscriselor colecției. Propunerea a fost agreată de conducerea Bibliotecii Naționale a României. Domnia sa a adus alte modele de descriere a manuscriselor medievale, practicate de marile colecții europene. Prin analiza comparativă a acestora, a devenit evident faptul că nu există un model unic, ci mai multe modele, în funcție de școli și de opțiunea redactorului catalogului, dar și al specificului colecției catalogate³⁵ și că toate cataloagele analizate răspund problemelor de fond ale manuscrisului, cum ar fi datarea, localizarea, definirea tipurilor de scrieri utilizate, descrierea structurii fizice a manuscrisului (a caietelor), semnalarea lipsurilor, identificarea exactă a conținutului manuscrisului (a autorilor și a textelor), precizarea bibliografiei speciale a acestuia. Se adaugă descrierea elementelor exterioare ale manuscrisului, date de legătură, ornamentare, însemnări manuscrise, posesori-circulație, proveniență în

³¹ Mulți cercetători au răspuns cu bunăvoință cererii noastre, fapt pentru care le aducem mulțumiri și pe această cale. Celor care nu ne-au răspuns, din varii motive, îi rugăm să ne comunice bibliografia spre a fi inclusă în actualul catalog sau în reeditările viitoare ale acestuia.

³² Ele au fost fișate de personalul bibliotecii în anii 1974-1976, pe fișe standard de evidență a patrimoniului, la un nivel minimal de descriere.

³³ Radó 1973.

³⁴ Merczel 2001.

³⁵ În colecția de la Alba Iulia, apartenența la unul dintre fondurile istorice ale colecției inițiale se face pe baza evidențelor manuscrise din secolul al XVIII-lea care au însoțit achizițiile, deci pe baza unor surse extrinseci manuscriselor, fapt semnalat de descriere între paranteze drepte.

fond, terminologia paleografică, codicologică și artistică de specialitate.

Am revăzut manuscrisele medievale, de fapt am adaptat partea introductivă a descrierii manuscrisului la noile cerințe ale modelului stabilit. Colaborarea propriu-zisă cu dl. Papahagi a început în anul 2007, prin verificarea corectitudinii redactării fișelor manuscriselor și a transcrierii textelor. D-lui Papahagi i-a revenit în plus sarcina tehnoredactării computerizate, a completării bibliografiei manuscriselor cu alte lucrări de specialitate, în afara celor consemnate deja, și asigurarea traducerii catalogului în limba engleză. A fost preferată limba engleză pentru rațiunea că în limba română nu există o terminologie de specialitate în domeniul codicologiei, al cărei studiu nu are tradiție în România, dar și din considerentul că aceasta va asigura catalogului o circulație universală.

Noul catalog va trebui să țină seama și de creșterea și de pierderile suferite de colecție de-a lungul timpului și de bibliografia de specialitate a manuscriselor apărută în ultimii 50 de ani.

Deoarece există criterii diferite de descriere a manuscriselor moderne față de descrierea manuscrisului-codice medieval, apreciem că un nou catalog al colecției ar trebui realizat în două etape /volume/: un catalog al manuscriselor din secolele IX-XVI și un catalog al manuscriselor din secolele XVII-XX³⁶.

Precizăm că, în faza actuală de cercetare a colecției, modelul adoptat reușește să răspundă problemelor interne și celor externe ale manuscrisului, oferind o descriere mai amplă și uniformă a acestuia decât descrierile anterioare.

Așa cum am precizat deja într-un articol anterior³⁷, noul catalog al colecției va fi redactat paralel cu reconstituirea Fondului Migazzi și va fi precedat de cataloage speciale (album de paleografie latină, manuscrise anluminat și legătorie medievală sau renașcentistă), care vor oferi celor interesați de problematică posibilitatea aprofundării aspectelor particulare ale manuscriselor medievale.

ILEANA DÂRJA

**FOR OF A NEW CATALOGUE OF THE MANUSCRIPTS
OF „BATTHYANEUM” LIBRARY**

ABSTRACT

As all historical collections, the collection of manuscripts of Batthyaneum Library was constituted in the XVIIIth century, by the initiative and at the expense of Roman-Catholic bishop Batthyány Ignác (1781-1798), great collector and bibliophile from Transylvania, founder of the Astronomical Institute and the library of Batthyáni from Alba Iulia / *Institutum Batthyanyani Albo-*

³⁶ Acesta este deja în lucru, în redacția subsemnatei și a lui Adrian Papahagi.

³⁷ Dârja 2007/1, p. 40.

Carolinensis/ the actual National Library of Romania Batthyaneum Branch (1962 -).

The private collection of the bishop of 764 manuscript-codices (IXth-XVIIIth centuries) obtained during the last two decades of the XVIIIth century, constitutes the core around which the collection was built; it consists today of 1778 inventory numbers.

After a review of the collection's increase over time and its indexing carried out by different authors, it is insisted on the qualities and imperfections of the actual catalogue of the collection, which was drawn up by Robertus Szentiványi, *Catalogus concinnus librorum mancriptorum Bibliothecae Batthyanyanae*, IVth edition, Szeged, 1958.

The article argues the necessity of drawing up a new catalogue of the manuscripts belonging to Batthyaneum Library which to take into consideration the increase and losses that the collection suffered over time, the specialized bibliography that appeared during the last fifty years and norms of manuscript depiction that nowadays are practiced throughout in the world.

A new catalogue of the manuscripts may be realized in two volumes: a catalogue of manuscripts from the IXth-XVIth centuries and a catalogue of manuscripts from the XVIIth-XXth centuries and will respond to internal and external issues of manuscripts, offering a more ample and uniform depiction of the collection than the previous accounts.

Abrevieri bibliografice

- Beké 1871 - Beké Antal, *Catalogus mancriptorum Bibliothecae Batthyanyanae Transsylvaniaensis*, Károly-Fehérvár, Nyomatott a püspöki könyvnyomdában, 1871, 56 p.
- Biblioteca* 1957 - *Biblioteca Batthyaneum din Alba Iulia*, [București], Editura de Stat Didactică și Pedagogică, 1957, 58 p.
- Cseresnyés 1824 - Cseresnyés Andreas, *Conscriptio Bibliothecae Instituti Batthyanyani facta anno 1824*, vol. 1-2, (MS XI. 478 și 479).
- Dârja 1997 - Ileana Dârja, „Din istoria Bibliotecii Batthyaneum. Etapa I: 1798-1826”, în *Apulum*, XXXIV, 1997, p. 341-365.
- Dârja 1998 - Ileana Dârja, „Manuscrite migazziene în colecția Bibliotecii Naționale a României Filiala Batthyaneum Alba Iulia”, în *Apulum*, XXXV, 1998, p. 407-415.
- Dârja 2000 - Ileana Dârja, „Addenda et corrigenda à la copie d'Alba Iulia de l'Inventaire de la Bibliothéque de Levoča”, în *Apulum*, XXXVII/2, 2000, p. 55-73.
- Dârja 2006 - Ileana Dârja, „Tentația lui Homo Europaeus: episcopul romano-catolic Batthyány Ignác (1741-1798)”, în *Sargetia*, XXXIV, 2006, p. 69-100, 943-953.
- Dârja 2007/1 - Ileana Dârja, „Un exercițiu profesional: reconstituirea Fondului Migazzi. Etape și operațiuni implicate”, în *Gând Românesc*, Alba Iulia, I/2, 2007, p. 26-44.
- Dârja 2007/2 - Ileana Dârja, „Din istoria Bibliotecii Naționale a României Filiala Batthyaneum din Alba Iulia. Etapele II-IV (1826-1960)”, în *Apulum*, XLIII, 2007, p. 497-515.
- Merczel 2001 - Merczel György, *A Batthyány Könyvtár kottás forrásai. Doktori (DLA) értekezés/ Gradualele Bibliotecii Batthyaneum. Teză de doctorat/ Témavezető/ Profesor coordonator/ Szendrei Janka, Liszt Ferenc Zeneművészeti egyetem egyházzenei tanszék/ Catedra de muzică religioasă a Universității de Muzică Liszt Ferenc/ Budapest, 2001.*
- Migazzi S. 1998 - *The Migazzi collection. Documentary sources. I. The Catalogue of the Books owned by cardinal Christophor Migazzi. II. The Index of The Migazzi collection. Fondul Migazzi. Surse documentare. I. Catalogul cărților cardinalului Christophor Migazzi. II. Indexul tipăriturilor migazziene*, Ediție prefațată și îngrijită de / Edited and prefaced by/ Ileana Dârja, Alba Iulia, Editura Altip, 1998, 493 p., 11 il.
- Migazzi S. 1999 - *The Migazzi collection. Documentary sources. III The catalogue of priest Ferdinand Daniel Focky's. IV. The catalogue of the church forefathers and*

- ecclesiastic writers. Fondul Migazzi. Surse documentare III. Catalogul bibliotecii preotului Ferdinand Daniel Focky. IV. Catalogul operelor părinților și scriitorilor bisericii. Texte îngrijite și studiu introductiv de /Edited and introduced by/ Ileana Dârja, Alba Iulia, Tipografia Universității „1 Decembrie 1918”, 1999, 233 p., 15 il.*
- Radó 1973- D. Polycarpus Radó OSB, *Libri liturgici manuscripti bibliothecarum Hungariae et limitropharum regionum*, Prima partis editio revisa et aucta cui et toti adlaboravit Ladislaus Mezey, Akadémiai kiadó, Budapest, 1973.
- Selecká 1974 - Eva Selecká, *Stredoveká Levočká knižnica (Bibliotheca mediaevalis Levočiana)*, în *Slovenské knižnice – Bibliothecae Slovaciae – Zväzok*, Tomus 9, Matica Slovenská, 1974, 213 p.
- Selecká 1997 - Eva Selecká-Márza, *A középkori Lőcsei könyvtár [Bibliotheca mediaevalis Levočiana]*. Szerkesztette Monok István, în *Olvasmánytörténeti dolgozatok*, VII, Szeged, Scriptum Kft., 1997, 164 p., vide et <http://mek.oszk.hu/03200/03244/03244.htm>
- Sopko 1982 - Július Sopko, *Codices Latini Medii Aevii qui olim in bibliothecis Slovaciae asservabantur et nunc in Hungaria et Romania asservantur. Stredoveké latinské kódexy slovenskej proveniencie v Madarsku a v Rumunsku*, în *Codices Medii Aevii qui in bibliothecis Slovaciae asservantur ac olim asservabantur. Stredoveké kódexy slovenskej proveniencie II.*, Martin, Matica Slovensca, 1982, p. 143-400.
- Szentiványi 1958 - Szentiványi Robertus, *Catalogus concinnus librorum manuscriptorum Bibliothecae Batthyányanae*, Editio quarta retractata adaucta illuminata, Szeged, 1958, 368 p., 5 p. il.
- Varjú 1899-1900 - Varjú Elemér, *A gyulafehérvári Batthyány Könyvtár/ Biblioteca lui Batthyani din Alba Iulia/*, Budapest, 1899, 271 p.; *Ibidem*, în *Magyar könyvszemle*, Budapest, 7 (1899), p. 134-175, 209-243, 329-345; 8 (1900), p. 17-55, 131-169, 228-249, 337-361; 9 (1901), p. 24-52, 256-279.
- Veszlyi 1861 - Veszelyi Károly, *A Batthyáni intézet /Institutul Batthyáni din Alba Iulia/*, în *Gyulafehérvári füzetek*, I, Kolozsvár, 1861, p. 100-126.

Cuvinte-cheie: bibliografie, catalog, catalogare, colecție, cote, fond, inventar, manuscrise.

Key words: bibliography, catalogue, cataloging, collection, call number, fund, inventory, manuscripts.